

Nr 64

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till kungörelse om ändring i byggnadsstadgan (1959: 612); given Stockholms slott den 3 april 1970.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag, inhämta riksdagens yttrande över härvid fogade förslag till kungörelse om ändring i byggnadsstadgan (1959: 612).

GUSTAF ADOLF

Svante Lundkvist

Propositionens huvudsakliga innehåll

För byggnadsarbete skall enligt byggnadsstadgan i allmänhet finnas en ansvarig arbetsledare, som skall vara godkänd av byggnadsnämnden. I propositionen föreslås att också statens planverk får befogenhet att pröva sådan arbetsledares kompetens. Förslaget, som medför att kompetensprövningen kan ske centralt med giltighet för hela landet, syftar främst till att främja ett industrialiserat byggande.

Vidare föreslås vissa ändringar i byggnadsstadgan som konsekvens av en inom justitiedepartementet utarbetad proposition med förslag till ny lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar. Ändringarna innebär väsentligen att kravet på byggnadslov utvidgas i fråga om vatten- och avloppsinstallationer.

De nya bestämmelserna avses träda i kraft den 1 juli 1970.

Förslag

till

Kungörelse

om ändring i byggnadsstadgan (1959: 612)

Härigenom förordnas i fråga om byggnadsstadgan (1959: 612),
dels att 44 § 7 mom., 54 § 1 och 2 mom., 61 § 1, 2 och 4 mom. samt 64 §
 2 mom. skall ha nedan angivna lydelse,
dels att i stadgan skall införas ett nytt moment, 61 § 5 mom., av nedan
 angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

44 §.

7 m o m. Eldstäder och andra anordningar för uppvärmning, rök- och ventilationskanaler, sopnedkast, hissar, gårds lanterniner, ledningar för *gas, elektrisk ström, vatten och avlopp* samt utrymmen för särskilda ändamål, såsom pannrum, garage, tvätt- och torkrum, bränsleförråd och dylikt skola anordnas så, att brandfara, risk för olycksfall eller sanitär olägenhet icke uppkommer.

7 m o m. Eldstäder och andra anordningar för uppvärmning, rök- och ventilationskanaler, sopnedkast, hissar, gårds lanterniner, ledningar för *vattenförsörjning och avlopp samt därmed förbundna anordningar, ledningar för gas och elektrisk ström* samt utrymmen för särskilda ändamål, såsom pannrum, garage, tvätt- och torkrum, bränsleförråd och dylikt skola anordnas så, att brandfara, risk för olycksfall eller sanitär olägenhet icke uppkommer.

54 §.

1 m o m.¹ Åtgärd, som — — — lov (byggnadslov).

Byggnadslov erfordras — — — yttre utseende;

sådan till nybyggnad ej hänförlig ändring av byggnad, som innefattar inrättande av ledningar för vattenförsörjning eller avlopp samt därmed förbundna anordningar, så ock mera väsentlig ändring av befintlig sådan ledning eller anordning;

¹ Senaste lydelse 1964: 826.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

ianspråktagande av ————— av upplag.

Inom område ————— med byggnadsplan.

Med avseende ————— stycket sägs.

2 m o m. Utan hinder av vad i 1 mom. är stadgat må utan byggnadslov företagas invändig ändring av bostadsbyggnad som ej innehåller flera än två bostadslägenheter eller av därtill hörande uthus, såvida åtgärden icke består i inredande av ytterligare bostadslägenhet eller av lokal för handelsrörelse, hantverk eller industri och ej heller berör konstruktionen av byggnadens bärande delar, eldstäder eller rökkanaler.

2 m o m. Utan hinder av vad i 1 mom. är stadgat må utan byggnadslov *inrättande eller ändring ske av ledningar för vattenförsörjning eller avlopp samt därmed förbundna anordningar i bostadsbyggnad med högst två lägenheter eller i därtill hörande mindre byggnad av annat slag, såvida byggnaden eller byggnaderna skola vara anslutna till egen anläggning för vattenförsörjning eller avlopp.*

Utän hinder av 1 mom. må vidare utan byggnadslov företagas annan invändig ändring av bostadsbyggnad som ej innehåller flera än två bostadslägenheter eller av därtill hörande uthus, såvida åtgärden icke består i inredande av ytterligare bostadslägenhet eller av lokal för handelsrörelse, hantverk eller industri och ej heller berör konstruktionen av byggnadens bärande delar, eldstäder eller rökkanaler.

Stadgandena i ————— eller landsting.

61 §.

1 m o m. För arbete, som avser nybyggnad, rivning av byggnad eller ändring av byggnad, skall, om byggnadslov erfordras, finnas en av den byggande utsedd ansvarig arbetsledare, såframt ej byggnadsnämnden beträffande arbete av ringa omfattning funnit att särskild arbetsledare icke erfordras.

1 m o m. För arbete, som avser nybyggnad, rivning av byggnad eller ändring av byggnad, skall, om byggnadslov erfordras, finnas en av den byggande utsedd ansvarig arbetsledare, såframt ej byggnadsnämnden beträffande arbete av ringa omfattning funnit att särskild arbetsledare icke erfordras. *Den byggande äger utse olika arbetsledare för olika delar av arbetet.*

2 m o m. Till arbetsledare må ej

2 m o m. Till arbetsledare må ej

(Nuvarande lydelse)

utses annan än den, som *byggnadsnämnden* prövat äga erforderlig kunskap, erfarenhet, pålitlighet och ordentlighet. Avser arbetet uppförande av byggnad i flera än två våningar eller ingå däri arbeten av tekniskt mera krävande art, skall arbetsledaren hava avlagt examen vid högre teknisk läroanstalt eller på annat sätt *hos nämnden* styrkt sig äga nöjaktig kännedom om dylika arbeten. Fordrar viss del av arbetet särskild sakkunskap, äger nämnden föreskriva, att ledningen av arbetet i denna del skall anförtros någon, som besitter sådan kunskap.

4 m o m. Arbetsledaren åligger att öva fortlöpande ledning och tillsyn över arbetet och svara för dess behöriga fullgörande, att avgiva föreskrivna anmälningar till byggnadsnämnden och andra myndigheter samt att närvara vid nämndens besiktningar av arbetet. *Gör han sig skyldig till allvarlig försummelse, äger nämnden fråntaga honom ledningen av arbetet så ock, om synnerliga skäl äro därtill, förklara honom för viss tid förlustig rätten att vara ansvarig arbetsledare inom kommunen.* Skulle den byggande motsätta sig att gällande bestämmelser angående arbetet iakttagas, har arbetsledaren att anmäla förhållandet hos nämnden.

(Föreslagen lydelse)

utses annan än den som *statens planverk, för visst slag av arbete och för viss tid, eller byggnadsnämnden, för visst arbete,* prövat äga erforderlig kunskap, erfarenhet, pålitlighet och ordentlighet. Avser arbetet uppförande av byggnad i flera än två våningar eller ingå däri arbeten av tekniskt mera krävande art, skall arbetsledaren hava avlagt examen vid högre teknisk läroanstalt eller på annat sätt *hava* styrkt sig äga nöjaktig kännedom om dylika arbeten. Fordrar viss del av arbetet särskild sakkunskap, äger nämnden föreskriva, att ledningen av arbetet i denna del skall anförtros någon, som besitter sådan kunskap.

4 m o m. Arbetsledaren åligger att öva fortlöpande ledning och tillsyn över arbetet och svara för dess behöriga fullgörande, att avgiva föreskrivna anmälningar till byggnadsnämnden och andra myndigheter samt att närvara vid nämndens besiktningar av arbetet. Skulle den byggande motsätta sig att gällande bestämmelser angående arbetet iakttagas, har arbetsledaren att anmäla förhållandet hos nämnden.

5 m o m. *Gör arbetsledaren sig skyldig till allvarlig försummelse, äger byggnadsnämnden fråntaga honom ledningen av arbetet så ock, om synnerliga skäl äro därtill och*

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

nämnden prövat arbetsledarens kvalifikationer, förklara honom för viss tid förlustig rätten att vara ansvarig arbetsledare inom kommunen. Nämnden skall anmäla sådana åtgärder till statens planverk. Planverket äger, om synnerliga skäl äro därtill och verket prövat arbetsledarens kvalifikationer, förklara honom för viss tid förlustig rätten att vara ansvarig arbetsledare.

64 §.

2 m o m. Den byggande — — — — — erforderlig handräckning.

Vid slutbesiktning av byggnad skall den byggande förete bevis av vederbörande skorstensfejare, att eldstäder samt sådana rök- och ventilationskanaler, som skola sotas, blivit undersökta, samt, där i byggnaden skall finnas centralvärmepanna eller annan större pannanläggning, att skorstenen till denna undergått täthetsprovning. Där byggnadsnämnden så prövar erforderligt, skall härjämte företes bevis av sakkunnig person, att kontroll verkställt av värmeledningsanläggning, mekanisk ventilationsanläggning eller ventilationskanal från garage eller annan lokal, där giftiga eller illaluktande gaser kunna uppkomma.

Vid slutbesiktning av byggnad skall den byggande förete bevis av vederbörande skorstensfejare, att eldstäder samt sådana rök- och ventilationskanaler, som skola sotas, blivit undersökta, samt, där i byggnaden skall finnas centralvärmepanna eller annan större pannanläggning, att skorstenen till denna undergått täthetsprovning. Där byggnadsnämnden så prövar erforderligt, skall härjämte företes bevis av sakkunnig person, att kontroll verkställt av *ledning*ar för vattenförsörjning eller avlopp samt därmed förbundna anordningar så ock av värmeledningsanläggning, mekanisk ventilationsanläggning eller ventilationskanal från garage eller annan lokal, där giftiga eller illaluktande gaser kunna uppkomma.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1970.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 3 april
1970.*

Närvarande:

Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM.

Chefen för civildepartementet, statsrådet Lundkvist, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ändring i byggnadsstadgan* och anför.

Inledning

Statens planverk har med skrivelse den 16 oktober 1969 till Kungl. Maj:t överlämnat en utredningspromemoria med förslag till ändring av bestämmelserna i 61 § byggnadsstadgan om ansvarig arbetsledare. Förslaget innebär att inte endast byggnadsnämnden utan även planverket får befogenhet att pröva sådan arbetsledares kompetens.

Efter remiss har yttranden över framställningen avgetts av bostadsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, riksrevisionsverket, arbetarskyddsstyrelsen, byggindustrialiseringsutredningen, Svenska kommunförbundet, Sveriges Arbetsledareförbund, Svenska Byggnadsindustriförbundet, Svenska Byggnadsentreprenörföreningen, Näringslivets Byggnadsdelegation, Hyresgästernas Sparkasse- och Byggnadsföreningars Riksförbund (HSB), Svenska Riksbyggen och Sveriges allmännyttiga bostadsföretag (SABO). Svenska Byggnadsindustriförbundet, Svenska Byggnadsentreprenörföreningen och Näringslivets Byggnadsdelegation har som gemensamt yttrande överlämnat en av Industrins kommitté för Byggbestämmelser (IKB) upprättad promemoria.

Kungl. Maj:t har tidigare i dag beslutat proposition till riksdagen med förslag till ny lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar (va-lag). I förslaget förordas en sådan ändring av 54 § byggnadsstadgan, att kravet på byggnadslov utsträcks att gälla alla arbeten avseende vatten- och avloppsanläggningar (va-installationer) som är av mera väsentlig omfattning. Det förutsätts att denna ändring skall anmälas i samband med nyssnämnda fråga om ansvarig arbetsledare. Förslaget aktualiserar även smärre andra ändringar i byggnadsstadgans bestämmelser avseende ledningar för vatten och avlopp som bör anmälas i detta sammanhang.

Gällande bestämmelser

För arbete som avser nybyggnad, rivning av byggnad eller ändring av byggnad skall enligt 61 § 1 mom. byggnadsstadgan finnas en av den byggande utsedd ansvarig arbetsledare, om arbetet ej får göras utan byggnadsnämndens lov (byggnadslov). Beträffande arbete av ringa omfattning får dock byggnadsnämnden medge undantag från bestämmelserna om ansvarig arbetsledare.

I 2 mom. samma paragraf finns bestämmelser som syftar till att ge viss garanti för att den som utses till arbetsledare har tillräckliga kvalifikationer för uppdraget. Till arbetsledare får nämligen inte utses annan än den vars kompetens godkänts av byggnadsnämnden. De allmänna kompetenskraven är inte strängare än att byggnadsnämnden för normala fall kan godtaga den som nämnden efter fri prövning finner lämpad för uppgiften (jfr prop. 1959: 168, s. 309). I författningen har detta uttryckts så, att arbetsledaren skall ha prövats äga erforderlig kunskap, erfarenhet, pålitlighet och ordentlighet. Om arbetet avser uppförande av byggnad i flera än två våningar eller åtgärd av tekniskt mera krävande art, skall emellertid arbetsledaren ha avlagt examen vid högre teknisk läroanstalt eller på annat sätt ha styrkt, att han har nöjaktig kännedom om sådana arbeten. Om viss del av byggnadsarbetet fordrar särskild sakkunskap äger byggnadsnämnden föreskriva att ledningen av arbetet i denna del skall anförtros någon som har sådan kunskap. Denna bestämmelse innebär bl. a. att byggnadsnämnden kan för arbetet i övrigt godtaga arbetsledare med lägre kompetens. Bestämmelsen innebär också att byggnadsnämnden, även om ett arbete ställts under tillsyn av en arbetsledare med examen från högre teknisk läroanstalt, kan beträffande viss del av arbetet ställa kraven ännu högre och t. ex. fordra medverkan av specialist.

Arbetsledaren skall enligt 4 mom. samma paragraf öva fortlöpande ledning och tillsyn över arbetet och svara för dess behöriga fullgörande. Han skall vidare avge föreskrivna anmälningar till byggnadsnämnden och andra myndigheter samt närvara vid nämndens besiktningar av arbetet. Skulle den byggande motsätta sig att gällande bestämmelser angående arbetet iakttas har arbetsledaren att anmäla förhållandet hos nämnden.

Gör arbetsledaren sig skyldig till allvarlig försummelse får byggnadsnämnden enligt sistnämnda moment ta från honom ledningen av arbetet. Om synnerliga skäl föreligger kan nämnden också förklara honom för viss tid förlustig rätten att vara ansvarig arbetsledare inom kommunen. Byggnadsnämnd har i rättspraxis ansetts kunna med omedelbar verkan avstångas ansvarig arbetsledare från ledningen av arbetet. Regeringsrätten har sålunda i utslag den 20 mars 1968 förklarat, att ett sådant beslut av byggnadsnämnd får anses lända till efterrättelse utan hinder av att det inte vunnit laga kraft (RÅ 1968 ref. 28).

Om ett påbörjat byggnadsarbete uppenbarligen strider mot byggnads-

stadgan får byggnadsnämnden enligt 68 § byggnadsstadgan förbjuda att arbetet fortsätts. Detta gäller bl. a. om ansvarig arbetsledare ej utsetts i enlighet med bestämmelserna i 61 §.

Enligt 76 § byggnadsstadgan skall planverket, vilket tillkom den 1 juli 1967 efter uppdelning av byggnadsstyrelsen, meddela tillämpningsbestämmelser genom föreskrifter och anvisningar till byggnadsstadgan. Föreskrifter, dvs. bindande bestämmelser, skall, om de är av icke oväsentlig ekonomisk betydelse eller om de av annan orsak är av större vikt, fastställas av Kungl. Maj:t. Om föreskrift rör även annan myndighets verksamhetsområde skall planverket samråda med den myndigheten.

Byggnadsstyrelsen sammanförde år 1960 bestämmelser enligt 76 § byggnadsstadgan i en särskild regelsamling, Byggnadsstyrelsens anvisningar till byggnadsstadgan (BABS). En ny upplaga av denna regelsamling, Svensk Byggnorm 67, gäller fr. o. m. den 1 januari 1968. Sistnämnda regelsamling innehåller såväl föreskrifter som anvisningar.

Med stöd av 76 § 1 mom. har planverket meddelat vissa särskilda föreskrifter angående ansvarig arbetsledares kompetens. Beträffande fyllnings- och packningsarbete har sålunda föreskrivits att det skall, om byggnadsnämnden inte medger undantag, ledas av ansvarig arbetsledare med sakkunskap och erfarenhet från sådant arbete. För pålningsarbete har bl. a. föreskrivits att det skall ledas av ansvarig arbetsledare med kunskap om och erfarenhet från sådant arbete. Angående murningsarbete har bl. a. getts föreskrifter om att sådant arbete i klass I skall ledas av ansvarig arbetsledare som har särskild utbildning och erfarenhet beträffande murverkskonstruktioner.

Som redan sagts skall ansvarig arbetsledare utses endast för sådant byggnadsarbete som kräver byggnadslov. I 54 § byggnadsstadgan anges de åtgärder som ej får företagas utan byggnadslov. Hit räknas i första hand nybyggnad. Under begreppet nybyggnad inbegripes enligt 75 § byggnadsstadgan inte endast uppförande av helt ny byggnad och sådana därmed jämförliga byggnadsarbeten som till-, på- eller ombyggnad av förut befintlig byggnad utan i vissa fall även jämförelsevis mindre ändringar av befintlig byggnad. Enligt uttrycklig föreskrift skall dock anordnande av värmeledning, vattenklosett eller andra hygieniska förbättringar i befintlig byggnad inte annat än undantagsvis hänföras till nybyggnad. Som åtgärder för vilka byggnadslov erfordras anges vidare i 54 § vissa till nybyggnad ej hänförliga ändringsåtgärder beträffande befintlig byggnad. Sålunda fordras byggnadslov bl. a. för åtgärd som berör konstruktionen av byggnadens bärande delar eller av eldstäder, rök- eller ventilationskanaler, dvs. sådan åtgärd som kan tänkas påverka de nämnda byggnadsdelarnas eller byggnadens funktion. Installation av ledningar för vatten och avlopp utgör emellertid inte sådana ändringsåtgärder som ansetts fordra byggnadslov. För va-installationer krävs således enligt gällande bestämmelser byggnads-

lov endast i de fall, där installationen ingår som ett led i uppförandet av en helt ny byggnad, eller i de sällsynta fall där installationen eljest, till följd av bestämmelserna i 75 §, skall hänföras under begreppet nybyggnad.

Om det fordras byggnadslov för viss åtgärd skall byggnadsnämnden öva tillsyn över byggnadsföretaget. Bestämmelser härom ges i 64 § byggnadsstadgan. Nämnden utövar sin tillsyn huvudsakligen genom särskilda besiktningar. När byggnadslov beviljats för uppförande av byggnad inom område med stadsplan skall nämnden bl. a., om inte särskilda skäl föranleder annat, besiktiga företaget då detta slutförts (slutbesiktning). Om den byggande begär slutbesiktning, får nämnden inte underlåta detta. Vid slutbesiktningen skall den byggande förete bevis av skorstensfejare att eldstäder och vissa andra anordningar blivit undersökta. Om nämnden finner det erforderligt skall därutöver företets bevis av sakkunnig person att värmeledningsanläggning, mekanisk ventilationsanläggning eller ventilationskanal kontrollerats.

Även planverkets befogenheter att meddela föreskrifter har i viss mån anknutits till bestämmelserna om byggnadslov. Planverket meddelar sålunda bl. a. föreskrifter rörande ritningar och andra handlingar, som skall fogas vid ansökan om byggnadslov. Verket meddelar vidare föreskrifter angående konstruktion och utförande i övrigt av byggnader och andra anordningar, om vilka bestämmelser getts i byggnadsstadgan, samt rörande byggnadsarbeten. De bestämmelser om byggnad m. m. som här åsyftas återfinns huvudsakligen i 38—48 §§ byggnadsstadgan. Dessa bestämmelser är omedelbart tillämpliga vid nybyggnad. Vidtas en åtgärd som är att hänföra till nybyggnad, fordras i princip att byggnaden i dess helhet bringas att överensstämma med bestämmelserna i 38—48 §§. Bland bestämmelser angående särskilda anordningar har i 44 § tagits upp en föreskrift som bl. a. berör vatten- och avloppsinstallationer. I paragrafens 7 mom. anges nämligen att ledningar för gas, elektrisk ström, vatten och avlopp skall anordnas så, att brandfara, risk för olycksfall eller sanitär olägenhet inte uppkommer.

Vid sådan ändring av byggnad, som ej är att hänföra till nybyggnad, äger enligt 49 § första stycket byggnadsstadgan bestämmelserna i 38—48 §§ motsvarande tillämpning i fråga om de delar av byggnaden som berörs av ändringen. Byggnadsnämnden har i dessa fall fått generell befogenhet att medge dispens från reglerna om nybyggnad.

Om det inte behövs byggnadslov för ett byggnadsarbete, är den byggande inte skyldig att anlita ansvarig arbetsledare. Byggnadsnämnden har dock enligt 64 § byggnadsstadgan rätt — men inte skyldighet — att besiktiga företag, vartill byggnadslov ej fordras. Har arbetet utförts i strid mot bestämmelsen i 49 § första stycket byggnadsstadgan eller mot eljest gällande föreskrifter, kan byggnadsnämnden enligt 70 § samma stadga förelägga ägaren att undanröja eller ändra det utförda.

Av redogörelsen för planverkets befogenheter att meddela föreskrifter framgår, att verket enligt gällande bestämmelser har formella möjligheter att utfärda föreskrifter rörande installation av ledningar för vatten och avlopp. Sådana föreskrifter har emellertid hittills inte utfärdats. I stället har flertalet huvudmän för allmänna vatten- och avloppsanläggningar (va-anläggningar) meddelat tekniska föreskrifter om hur va-installationer, dvs. anslutningsledningar för vatten och avlopp samt därmed förbundna anordningar, skall vara beskaffade och utförda. Angående den närmare innebörden av dessa installationsbestämmelser får jag hänvisa till propositionen med förslag till ny va-lag.

Planverkets framställning och remissyttrandena

B a k g r u n d. Näringslivets byggbestämmelseutredning (NBU), som bildades av ett antal för byggnadsindustrin representativa organisationer men som numera upplösts, lade i mars 1964 fram en utredning angående erfarenheter av BABS och synpunkter på revision av BABS. I utredningen påtalades bl. a. att den lokala auktorisationen av ansvarig arbetsledare kunde medföra svårigheter för en i och för sig erfaren och kompetent arbetsledare att flytta sitt verksamhetsområde från en kommun till en annan, beroende på lokala bestämmelser, tolkningar eller praxis. Enligt utredningen borde byggnadsstyrelsen få befogenhet att inom ramen för byggnadsstadgan ge över hela landet giltiga regler för vilka kompetenskrav som skall ställas på arbetsledare för olika typer av arbeten. Om bestämmelserna i BABS gjordes bindande och klart preciserade skulle motivet för krav på speciell lokalkunskap bortfalla. Auktorisation som ansvarig arbetsledare borde då kunna ges också centralt av byggnadsstyrelsen eller i annan betryggande ordning. Utredningen ansåg dessutom att arbetsledareansvaret borde åligga det byggande företaget, som sedan torde kunna internt delegera ansvaret på lämplig person.

Frågan om att med riksgiltighet godkänna ansvarig arbetsledare aktualiserades inom planverket i samband med utarbetande av normer för vatten- och avloppsinstallationer. I remissyttrande över betänkandet Vatten och avlopp (SOU 1967: 65), avgivet av 1964 års va-utredning, förklarade sig planverket ämnat utreda denna fråga. I anledning härav uppdrog verket åt en särskild utredningsman¹ att närmare klarlägga vilka ändringar i nu gällande byggnadsstadga som skulle bli nödvändiga. Utredningsmannen redovisade sina förslag i en promemoria den 7 oktober 1969.

U t r e d n i n g s p r o m e m o r i a n. Utredningsmannen framhåller att gällande bestämmelser om prövning av ansvarig arbetsledares kompetens infördes innan det industrialiserade byggandet fått någon större omfattning. Den tekniska utvecklingen har emellertid medfört att byggprodukterna i allt större utsträckning förtillverkas och att byggnadsföretagen har fått vidare

¹ Hovrättsassessorn Ingemar Cosmo.

verksamhetsområden. Vissa företag tillverkar numera hela hus eller delar av hus i fabrik och åtar sig att montera produkten på olika platser i landet. Med dessa framställningsmetoder är det enligt utredningsmannen önskvärt, att arbetsledare i största möjliga utsträckning utses bland personer, som känner till förtillverkningen av produkten. Han finner det vidare önskvärt att arbetsledaren kan arbeta över så stora delar av landet som möjligt. Med nuvarande bestämmelser måste ett företag få arbetsledare godkänd i varje kommun, där det avser att uppföra ett hus. Det kan därvid inträffa, att en person godtas som arbetsledare i en kommun men inte i en annan. Det industrialiserade byggandet skulle avsevärt underlättas, om företagen kunde få arbetsledare godkänd med giltighet för hela landet. Med hänsyn framför allt härtill förordar utredningsmannen att en central myndighet ges möjlighet att med riksgiltighet pröva arbetsledares kompetens. Lämpligaste myndighet att göra de bedömningar som kan komma i fråga är enligt utredningsmannen planverket, som har den allmänna uppsikten över byggnadsväsendet.

Utredningsmannen finner det lämpligt, att byggnadsnämnden även i fortsättningen har möjlighet att pröva arbetsledarens kompetens. Det torde nämligen vara onödigt och administrativt otympligt att centralisera denna prövning även i de fall, där byggnadsföretaget har huvudsakligen lokal anknytning eller där byggnadsarbetet är mindre omfattande.

Beträffande de i 61 § byggnadsstadgan upptagna kompetenskraven föreslår utredningsmannen inga ändringar men förutsätter att planverket utfärdar erforderliga tillämpningsbestämmelser för vad som närmare bör gälla i detta hänseende. I de enskilda fallen bör det enligt utredningsmannen liksom hittills vara möjligt för byggnadsnämnden att föreskriva, att ledningen för viss del av arbetet skall anförtros någon som besitter särskild sakkunskap. I anslutning härtill anför utredningsmannen att hinder inte föreligger för den byggande att för ett och samma byggnadsföretag utse ansvariga arbetsledare för olika delar av arbetet. Erfarenheterna av en sådan tillämpning av 61 § anses vara goda.

Flera skäl talar enligt utredningsmannen för att planverket bör kunna tidsbegränsa giltigheten av den kompetensprövning som verket har företagit. Som exempel anförs att det med hänsyn bl. a. till den tekniska utvecklingen kan vara lämpligt att med vissa tidsintervaller ompröva arbetsledarens kompetens. En sådan tidsbegränsning torde kunna ske utan särskild bestämmelse härom i byggnadsstadgan.

Angående förfaranden vid försummelse från arbetsledarens sida anför utredningsmannen.

Om arbetsledare gör sig skyldig till allvarlig försummelse får byggnadsnämnden ta från honom ledningen av arbetet. Detta bör gälla alltjämt och vare sig arbetsledarens kompetens har prövats av nämnden eller av planverket. När synnerliga skäl föreligger får byggnadsnämnden förklara arbetsle-

dare för viss tid förlustig rätten att vara ansvarig arbetsledare inom kommunen. Detta bör alltså gälla för det fall att byggnadsnämnden prövat arbetsledarens kompetens. Eftersom vederbörande kan komma att begära riksgiltig kompetensförklaring bör emellertid dessa avstängningsfall anmälas till planverket. Planverket bör utfärda föreskrifter härom. Om arbetsledaren har prövats med riksgiltighet bör byggnadsnämnden anmäla till planverket om arbetsledaren gör sig skyldig till allvarlig försummelse. Planverket har sedan att pröva om arbetsledaren för viss tid bör fråntas rätten att vara ansvarig arbetsledare.

Planverket. Planverket hänvisar i sin framställning till utredningsmannens promemoria. Verket framhåller att den i promemorian behandlade ändringen avser att endast reglera frågan om central prövning med riksgiltighet av ansvarig arbetsledares kvalifikationer för olika uppgifter vid byggplatserna. Ansvarsfrågan i samband med tillverkning av byggprodukter vid fabrik och de kompletterande bestämmelser som kan vara motiverade i byggnadsstadgan med hänsyn härtill avser planverket att ta upp vid senare tillfälle samtidigt med vissa andra frågor rörande byggnadsstadgan som behöver utredas.

Planverket anser att dess framställning inte bör leda till någon saklig ändring beträffande kvalifikationskraven för den ansvarige arbetsledaren. Det torde emellertid, heter det vidare i skrivelsen, bli nödvändigt att planverket med stöd av 76 § byggnadsstadgan utarbetar vissa bedömningsregler att läggas till grund för verkets prövning av ansvarig arbetsledares kompetens. Planverket avser att under medverkan från dess tekniska råd klarlägga frågan om erforderliga bedömningsregler för olika kategorier av arbeten.

Vid handläggning av ärenden av principiell art eller eljest av större vikt rörande tillämpningen av de nya bestämmelserna i 61 § byggnadsstadgan förutsätter planverket medverkan av en av verket, efter samråd med dess tekniska råd, tillsatt särskild rådgivande nämnd.

Planverkets prövning av ansvarig arbetsledares kompetens bör enligt planverkets mening avgiftsbeläggas. I anledning härav hemställer verket att Kungl. Maj:t meddelar direktiv beträffande avgiftsbeläggningsen och principerna för avgiftens storlek.

Remissyttranden a. Förslaget om ändring i 61 § byggnadsstadgan tillstyrks eller lämnas i allt väsentligt utan erinran av samtliga remissinstanser.

Bostadsstyrelsen framhåller att det bör innebära en lättnad för en byggmästare, om denne kan få sin lämplighet som ansvarig arbetsledare centralt prövad och därigenom slippa formaliteter i varje kommun, där han har sin verksamhet. Genom den föreslagna ändringen kan en viss enhetlighet i bedömningen erhållas och man kan dela in rättigheterna i klasser på samma sätt som tidigare gjorts beträffande vissa arbeten (betongarbeten). Riktlin-

jerna för kompetenskraven bör enligt styrelsens mening utformas så att lokalt sökt tillstånd hos byggnadsnämnd skall bedömas efter samma grunder. *IKB* och *SABO*, som båda tillstyrkt förslaget, finner att frågorna om arbetsledarens ansvar bör ytterligare utredas i annat sammanhang. *IKB*, som efterträtt Näringslivets Byggbestämmelseutredning, påpekar att bestämmelserna i 61 § byggnadsstadgan till stor del har sitt ursprung i förhållanden som rådde inom byggnadshantverket. I modern byggnadsverksamhet styrs emellertid produktionsförloppet på byggarbetsplatsen av beslut om åtgärder som i väsentliga delar ligger utanför arbetsplatsen. Inom ett företag har sålunda centralt placerade tekniker i allmänhet ansvaret för hur respektive arbetsplats sköts. Detta gör enligt *IKB*:s mening att institutet ansvarig arbetsledare i sin helhet måste ses över för att denna form av ansvar gentemot samhället för byggproduktionens normenlighet skall kunna byggas in i dagens byggprocess på ett rationellt sätt. *IKB* finner det dock angeläget att den föreslagna ändringen av 61 § byggnadsstadgan snarast kommer till stånd, eftersom ändringen i och för sig innebär en stor förbättring, bl. a. genom att underlätta en rationell personalplanering för företag med verksamhet inom flera kommuner. Enligt *IKB*:s uppfattning skulle dock en smidigare handläggning av ärenden beträffande ansvarig arbetsledare kunna uppnås om man — i överensstämmelse med den praxis beträffande uppdelning av arbetsansvaret som redan nu på vissa håll tillämpas — i paragrafen införde bestämmelser att arbetsledare skall ha den kunskap och erfarenhet som bedöms erforderlig för ifrågavarande slag av arbete samt att den byggande får för olika delar av arbetet utse olika därför lämpade arbetsledare.

HSB finner bestämmelserna om indragning av rättigheten att vara ansvarig arbetsledare böra skärpas på sådant sätt att byggnadsnämnden med omedelbar verkan skall kunna stänga av en arbetsledare, som gjort sig skyldig till allvarlig försummelse. Vidare bör byggnadsnämnden enligt *HSB*:s mening vara skyldig att på anmälan av byggherren omedelbart ta upp frågan om avstängning av olämplig arbetsledare. *HSB* finner det även önskvärt att planverket som blivande tillståndsmyndighet åläggs att svara för att en central utbildnings- och informationsverksamhet för ansvariga arbetsledare kommer till stånd.

Förslaget till ny lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar

Som nämnts inledningsvis har Kungl. Maj:t tidigare i dag beslutat proposition till riksdagen med förslag till ny va-lag.

Enligt såväl gällande va-lag (1955:314) som förslaget avses med allmän va-anläggning anläggning som har till ändamål att bereda bostäder eller annan bebyggelse vattenförsörjning och avlopp och som drivs av kommun eller, om den drivs av annan, förklarats för allmän av länsstyrelsen.

Enligt förslaget ingår i allmän va-anläggning huvudmannen tillhöriga ledningar och andra anordningar fram till den punkt, där inkoppling av fastighetsens ledningar till anläggningen skall ske (förbindelsepunkt).

Med va-installation förstås enligt förslaget ledning som för fastighet drags från förbindelsepunkten samt anordningar som förbundits med sådan ledning.

I likhet med nuvarande va-lag från år 1955 grundar sig lagförslaget på offentligrättsliga regler. Visst utrymme ges dock för avtalsfrihet mellan huvudman för va-anläggningen och brukare. Avtal kan träffas om sådan fråga som inte regleras genom lagen eller genom de allmänna bestämmelser eller den taxa som huvudmannen antagit.

I fråga om taxa och avgifter innebär förslaget att huvudmannen är skyldig att antaga en taxa som anger vilka avgifter som skall utgå för anläggningens brukande. Vid utformningen av taxan är huvudmannen bunden av den kommunala självkostnadsprincipen och principen om kommunmedlemmarnas likställighet.

Enligt förslaget skall det inrättas en central nämnd, statens va-nämnd, med uppgift att pröva tvister mellan huvudman och fastighetsägare om va-förhållanden. De beslut nämnden meddelar får samma verkan som domstols dom.

I propositionen förordas att det skall ankomma uteslutande på statens planverk att med stöd av 76 § byggnadsstadgan meddela installationsbestämmelser, dvs. föreskrifter om beskaffenhet och utförande av va-installationer. Enligt särskild bestämmelse i lagförslaget får huvudman för va-anläggning inte utfärda sådana föreskrifter. I denna fråga anförs i propositionen bl. a. att det nära samband som otvivelaktigt råder mellan de va-tekniska och byggnadstekniska inslagen inom byggnadsproduktionen starkt talar för att bestämmelser för va-installationer bör utfärdas av planverket enligt samma regler som gäller i fråga om byggnadsbestämmelser i övrigt. Därigenom kommer den lokala kontrollen av att installationsbestämmelserna efterlevs vid nybyggnadsverksamhet och därmed likartade arbeten att i första hand vila på byggnadsnämnderna. Det har, heter det vidare, gjorts gällande att detta inte är någon lämplig ordning och att kontrollen hellre bör anförtros åt va-verket eller att det bör överlåtas åt kommunen att själv bestämma vem som skall handha kontrollen. I propositionen anses det emellertid i hög grad önskvärt att övervakningen av byggnadsproduktionen så långt som möjligt samlas hos en instans, som får svara för kontrollen av att olika slag av föreskrifter blir vederbörligen beaktade.

I propositionen påpekas att, så som byggnadsstadgan f. n. är utformad, även mycket betydande va-installationsarbeten kan förekomma utan att förhållandena är sådana att byggnadslov behövs. Byggnadsnämndernas kontrollverksamhet bör emellertid, heter det vidare, omfatta alla installationsarbeten av någon betydelse. Det förordas därför att det i 54 § byggnadsstad-

gan upptagna kravet på byggnadslov utsträcks att gälla alla va-installationsarbeten som är av mera väsentlig omfattning. Förslag till erforderliga ändringar i byggnadsstadgan läggs emellertid inte fram i den propositionen.

I likhet med vad som gäller f. n. beträffande installationsbestämmelser förekommer i stor omfattning lokala föreskrifter, utfärdade av huvudman, om s. k. installatörsrättigheter och förbud för annan än installatör som är auktoriserad av huvudmannen att utföra installationsarbeten. I propositionen förutsätts att det genom ändring i byggnadsstadgan införs möjlighet för planverket att med riksgiltighet pröva ansvarig arbetsledares kompetens. Genomförs denna ändring anses det inte längre finnas behov av nuvarande system med installatörsrättigheter. Enligt lagförslaget får därför huvudmannen inte utfärda föreskrift om vem som har rätt att utföra installationsarbete.

Den nya va-lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1970.

Departementschefen

1. Ansvarig arbetsledare

Enligt 61 § byggnadsstadgan skall arbete som avser bl. a. nybyggnad och sådan ändring av befintlig byggnad som fordrar byggnadslov utföras under ledning och tillsyn av en av den byggande utsedd ansvarig arbetsledare. Till ansvarig arbetsledare får inte utses annan än den som byggnadsnämnden prövat ha tillräckliga kvalifikationer för uppdraget. Arbetsledaren svarar gentemot samhället, företrätt av byggnadsnämnden, för att gällande byggbestämmelser av skilda slag iakttas. Han fyller i detta hänseende en viktig funktion i kontrollen av byggproduktionens normenlighet.

Gällande bestämmelser om ansvarig arbetsledare återfinns i sina huvuddrag redan i 1931 års byggnadsstadga. De har alltså tillkommit under en tid, då byggandet ännu bedrevs i övervägande hantverksmässiga former. Byggproduktionens former och förutsättningar har sedan dess undergått genomgripande förändringar. Särskilt under de två senaste decennierna har utvecklingen inneburit en allt längre driven industrialisering av byggandet. Av betydelse i detta sammanhang är särskilt att byggprodukterna i växande omfattning och med ökad färdigställningsgrad förtillverkas inom den fasta industrin samt att byggnadsindustrins struktur omskapats i riktning mot allt större företag som är integrerade med förtillverkningsindustrin. Det förekommer även fall där hela hus eller sektioner av hus förtillverkas i fabrik och marknadsförs över hela landet, varvid försäljningen innefattar även uppförandet av huset på tomten. De nya produktionsmetoderna ställer krav på smidig administrativ anpassning, om den tekniska processens fördelar skall kunna utnyttjas till fullo. Det förhållandet att byggnadsnämnden skall godkänna ansvarig arbetsledare kan emellertid

medföra svårigheter för ett företag, som har sin verksamhet förlagd till flera kommuner, att planera sin verksamhet rationellt. Bestämmelsen om lokalt godkännande är nämligen ägnad att motverka enhetliga bedömningsnormer. Ett företag av nyss angiven art kan därför inte med säkerhet påräkna att en av företaget tidigare i viss kommun anlita arbetsledare blir godtagen av byggnadsnämnden i annan kommun. Det är mot denna bakgrund tydligt att bestämmelserna om ansvarig arbetsledare behöver ses över.

Planverket har nu efter utredning av en särskild utredningsman föreslagit att verket skall ges befogenhet att med riksgiltighet pröva ansvarig arbetsledares kompetens. Härvid avser planverket att en av verket tillsatt rådgivande nämnd skall medverka i frågor av principiell art eller annars av större vikt. Förslaget har mottagits positivt av remissinstanserna.

Som ett led i strävandena att rationalisera byggnadsverksamheten har byggnadslagstiftningen förenklats. 1959 års byggnadsstadga tillkom i detta syfte. Bestämmelserna gjordes så långt möjligt enhetliga för hela landet med undvikande av specialregler för vissa orter eller vissa typer av bebyggelseområden. Planverkets förslag, som väl tillgodoser dessa syften, är enligt min uppfattning ägnat att ytterligare främja rationaliseringen. Jag förordar därför att planverket får befogenhet att med riksgiltighet pröva ansvarig arbetsledares kompetens. Den av verket förutsatta ordningen med rådgivande nämnd torde garantera en tillräckligt allsidig belysning av viktigare tillämpningsfrågor.

Planverkets prövning bör avse arbetsledares kvalifikationer för viss kategori av arbeten. I övrigt bör byggnadsnämnden liksom hittills vara den myndighet som prövar arbetsledarens kompetens för visst arbete inom kommunen.

Enligt utredningsmannens förslag skall planverket ha möjlighet att tidsbegränsa giltigheten av sitt godkännande. Som skäl härför åberopar utredningsmannen att det med hänsyn till bl. a. den tekniska utvecklingen kan vara lämpligt att med vissa tidsintervaller ompröva arbetsledarens kvalifikationer. Jag delar denna uppfattning i sak. Emellertid bör enligt min mening planverkets godkännanden av arbetsledare alltid vara tidsbegränsade. Alternativet härtill är att införa bestämmelser som ger planverket möjlighet att efter fritt bedömande ompröva sitt tidigare beslut om godtagande av person som arbetsledare. En sådan ordning skulle emellertid vara mindre lämplig. Jag förordar därför en bestämmelse av innebörd att planverkets kompetensprövning skall avse viss tid.

I 61 § 2 mom. byggnadsstadgan anges vissa generella kvalifikationskrav för ansvarig arbetsledare. Vilka närmare krav som skall ställas på arbetsledaren får byggnadsnämnden enligt gällande bestämmelser avgöra i varje särskilt fall. Till ledning för denna bedömning har planverket under senare tid med stöd av 76 § byggnadsstadgan meddelat vissa föreskrifter och an-

visningar för olika typer av mer komplicerat arbete. I dessa regler, som upp-
tas i Svensk Byggnorm och i supplement därtill, ingår bl. a. vissa bestämmel-
ser om indelning av arbetet i olika klasser och om differentiering av arbets-
ledarkompetensen efter den klass som arbetet hänförs till. Jag förutsätter
att planverket, i enlighet med vad verket självt anfört i sin framställning,
drar upp vissa riktlinjer för verkets kompetensprövning. Om dessa riktlin-
jer publiceras, vilket jag förutsätter kommer att ske, åstadkommer man dels
viss ledning också för den lokala bedömningen, dels information till bran-
schen, två önskemål som framförts under remissbehandlingen.

Planverkets prövning torde väsentligen komma att avse arbetsledarens
kvalifikationer för viss kategori av sådana arbeten som normalt ingår i ett
byggnadsföretag. Härvid förutsätts att den byggande utser olika arbetsle-
dare för olika delar av byggnadsarbetet. Som utredningsmannen påpekar
kan nuvarande lydelse av 61 § byggnadsstadgan inte anses lägga formella
hinder i vägen för en sådan tillämpning av stadgan, en tillämpning som
uppenbarligen också är ändamålsenlig. Som anförts under remissbehand-
lingen bör av författningstexten direkt framgå att den byggande för olika de-
lar av arbetet får utse olika därför lämpade arbetsledare. Jag förordar där-
för att en bestämmelse härom tas in i 61 § 1 mom. byggnadsstadgan.

Om arbetsledare gör sig skyldig till allvarlig försummelse får byggnads-
nämnden enligt 61 § 4 mom. byggnadsstadgan ta från honom ledningen av
arbetet. Som utredningsmannen anfört bör detta gälla alltjämt och vare
sig arbetsledarens kompetens prövats av nämnden eller av planverket. När
synnerliga skäl föreligger får byggnadsnämnden också förklara arbetsleda-
ren för viss tid förlustig rätten att vara ansvarig arbetsledare inom kom-
munen. En sådan åtgärd innebär att nämnden dels upphäver det godkännan-
de som innefattats i dess tidigare prövning, dels förklarar sig under viss tid
inte komma att på nytt godkänna arbetsledaren för arbete inom kommunen.
Även här delar jag utredningsmannens uppfattning att bestämmelsen allt-
jämt bör gälla för det fall att byggnadsnämnden prövat arbetsledarens kom-
petens. Jag vill i detta sammanhang erinra om att byggnadsnämnds beslut
att avstänga arbetsledare från ledningen av arbetet enligt rådande rätts-
praxis får omedelbar verkan. Anledning saknas därför att ändra gällande
bestämmelser på sätt HSB föreslagit i sitt remissyttrande.

Har planverket prövat arbetsledarens kompetens bör det ankomma på
verket att avgöra, om arbetsledarens försummelse bör föranleda indragning
av hans rätt att vara ansvarig arbetsledare. En sådan åtgärd bör i likhet
med motsvarande beslut av byggnadsnämnd kunna vidtas endast om syn-
nerliga skäl talar därför. Avstängningen bör begränsas till viss tid. Efter-
som planverkets godkännanden avses bli tidsbegränsade kan verket med
denna ordning förklara arbetsledaren förlustig rätten att under den åter-
stående giltighetstiden för det ursprungliga godkännandet vara arbetsledare.

Om byggnadsnämnden tar från arbetsledaren ledningen för arbetet eller

förklarar honom förlustig rätten att vara ansvarig arbetsledare inom kommunen, bör nämnden anmäla åtgärden till planverket. En föreskrift om sådan anmälningsskyldighet bör tas in i byggnadsstadgan. Skyldigheten bör gälla även om planverket inte prövat arbetsledarens kompetens, eftersom vederbörande kan komma att begära sådan prövning hos verket.

De bestämmelser om förfarandet vid försummelse från arbetsledarens sida som jag nu förordat bör i paragrafen föras samman till ett nytt moment, 61 § 5 mom.

Enligt bestämmelse i instruktionen (1967:329) för statens planverk skall allmänna verkstadgan (1965:600) tillämpas på planverket. Detta innebär bl. a. att talan mot planverkets beslut förs hos Kungl. Maj:t genom besvär. Detsamma kommer utan särskild föreskrift att gälla de beslut som planverket meddelar vid tillämpningen av de nya bestämmelserna i 61 § byggnadsstadgan. Vid handläggning hos Kungl. Maj:t ankommer det enligt 2 § 16:o) regeringsrättslagen (1909:38 s. 3) på regeringsrätten att, med vissa undantag, avgöra mål om meddelande i särskilda fall av tillstånd, förbud eller föreläggande jämlikt författningar och föreskrifter rörande städernas eller andra orters byggnadsväsen. Bestämmelsen innebär att bl. a. mål om godtagande av person som arbetsledare och beslut att förklara arbetsledare för viss tid förlustig rätten att vara ansvarig arbetsledare hänförs till regeringsrättens kompetensområde. Denna ordning, som överensstämmer med vad förvaltningsdomstolskommittén förordat i betänkandet Förvaltningsrättsskipning (SOU 1966:70 s. 699), är enligt min mening lämplig.

Kostnaden för planverkets kompetensprövning bör — i likhet med vad som gäller för verkets typgodkännande verksamhet — täckas av avgifter enligt taxa, som fastställs av planverket efter samråd med riksrevisionsverket. Det ankommer på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser härom.

2. Va-installationer

Som anförts i prop. 1967:100 angående riktlinjer för bostadspolitiken m. m. har i samband med tillkomsten av 1959 års byggnadsstadga inletts ett arbete med att utmönstra byggnadsbestämmelser ur specialförfattningar. Så har skett i fråga om 1962 års brandlagstiftning och 1966 års hotellförordning. I en till riksdagen nyligen överlämnad proposition med förslag till kungörelse om förevisning av brandfarlig biograffilm föreslås att åtskilliga författningsbestämmelser som innehåller speciella byggnadsregler om biografier ersätts av planverkets föreskrifter och anvisningar till byggnadsstadgan (prop. 1970:47). Flera utredningar har fått till uppgift att på specialområden se över liknande bestämmelser i författningar som reglerar byggandet. Enligt direktiven för 1964 års va-utredning, vars betänkande

Vatten och avlopp (SOU 1967: 65) ligger till grund för förslaget till ny va-lag, skulle utredningen granska va-lagens bestämmelser angående huvudmans befogenhet att meddela reglementariska föreskrifter, särskilt normer för va-installationer, från den synpunkten att bestämmelserna ej skulle hindra strävanden att göra vissa byggnormer enhetliga för hela landet.

I förslaget till ny va-lag utmönstras nu befogenheten för de allmänna va-anläggningarnas huvudmän att meddela installationsbestämmelser. I stället förordas att sådana bestämmelser skall meddelas av statlig myndighet och att det i enlighet härmed skall ankomma på planverket att meddela bestämmelser för va-installationernas utförande. Härigenom markeras va-installationernas samhörighet med byggnaden i övrigt och betydelsen av att skapa erforderliga förutsättningar för samordning av installationsbestämmelser med andra byggnormer.

I propositionen med förslag till ny va-lag har förordats att det i 54 § byggnadsstadgan upptagna kravet på byggnadslov utsträcks att gälla alla va-installationsarbeten som är av mera väsentlig omfattning. En naturlig följd av förslaget är att kravet på byggnadslov bör omfatta anordnande av va-installation inte endast i samband med uppförande av ny byggnad utan även i befintlig byggnad. Dessa va-installationer kommer därigenom att underkastas den byggkontroll som enligt byggnadsstadgan utövas av byggnadsnämnden och ansvarig arbetsledare samt, på det centrala planet, av planverket. Därutöver blir det emellertid nödvändigt att utöva viss kontroll över ändringar i befintliga va-installationer. Som riktlinje härför bör gälla att endast sådana ändringar som påverkar installationens säkerhet med hänsyn till risker för olycksfall, förgiftning eller sanitär olägenhet samt sådana ändringar som kan medföra påtaglig förändring av den allmänna va-anläggningens funktion bör underkastas byggnadslovsskyldighet. Kravet på byggnadslov bör anges omfatta mera väsentlig ändring av befintlig va-installation.

Vad jag nu sagt har i första hand tagit sikte på sådana va-installationer som omfattas av va-lagen, dvs. va-ledningar och därmed förbundna anordningar som ansluts till allmän va-anläggnings ledningsnät. I ett genom prop. 1970: 50 framlagt förslag till ändringar i lagen (1966: 700) om vissa gemensamhetsanläggningar (LGA) förordas, att LGA:s tillämpningsområde utvidgas så att det blir möjligt att genom förrättning enligt lagen inrätta gemensam anläggning för vattenförsörjning eller avlopp för två eller flera fastigheter. De skäl som föranleder att kravet på byggnadslov bör utvidgas i fråga om va-installationer gäller även för installationsarbeten inom fastigheter som är anslutna till sådana va-anläggningar som regleras genom LGA. Intresset av enhetliga byggnormer talar emellertid för att samma byggkontroll bör gälla också för sådana fastigheter som inte deltar i gemensam va-anläggning. Att generellt införa byggnadslovstvång för va-installationsarbeten även inom denna kategori av fastigheter torde dock innebära en alltför

långt gående reglering. I dessa fall föreligger ingen allmän eller eljest gemensam va-anläggning till vilken hänsyn bör tas.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att byggnadsstadgans regler om byggnadslov och andra bestämmelser om byggande i princip är tillämpliga endast inom område för vilket har fastställts generalplan, stadsplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser. Byggnadsbestämmelser gäller emellertid enligt 65 § även utanför detta område i fråga om uppförande eller till nybyggnad hänförlig ändring av byggnad i tre eller flera våningar, dock ej beträffande ekonomibyggnad för jordbruk eller liknande näring. Detsamma gäller uppförande av vissa byggnader för särskilt ändamål, bl. a. industribyggnader. För uppförande av bostadsbyggnad i högst två våningar fordras således inte byggnadslov, om byggnaden förläggs utanför planlagt område eller område med utomplansbestämmelser. Från de i 54 § 1 mom. byggnadsstadgan upptagna bestämmelserna om byggnadslov har vidare i 2 mom. samma paragraf gjorts undantag för invändig ändring av bostadsbyggnad med högst två lägenheter. Byggnadsstadgans bestämmelser för en- och tvåfamiljshus är även i andra hänseenden mindre rigorösa och detaljerade än bestämmelserna för övriga kategorier av byggnader.

Med hänsyn till de grundläggande motiven för krav på byggnadslov finner jag det inte vara nödvändigt att införa byggnadslovstvång i fråga om va-installationer i sådana bostadshus med högst två lägenheter (småhus) och sådana mindre byggnader i anslutning till småhus som är anslutna till egen anläggning för vattenförsörjning eller avlopp. I dessa fall är risken för att genom va-installationen sprida förorenat dricksvatten obetydlig och inte heller i övrigt torde några olägenheter behöva befaras om dessa installationer tas undan från byggnadslovsskyldighet. Till denna kategori av bebyggelse torde en avsevärd del av fritidshusen komma att höra.

Jag förordar således att det i 54 § byggnadsstadgan upptagna kravet på byggnadslov utsträcks att omfatta inrättande och mera väsentlig ändring av ledningar för vattenförsörjning eller avlopp samt därmed förbundna anordningar, såvida fråga ej är om installationsarbeten i sådan bostadsbyggnad med högst två lägenheter eller sådan därtill hörande mindre byggnad av annat slag som är ansluten till egen anläggning för vattenförsörjning eller avlopp.

I förslaget till ny va-lag förutsätts att byggnadsnämnderna, om de får till uppgift att handha byggkontrollen över va-installationerna, anlitar särskild va-teknisk expertis för detta ändamål, i den mån de inte själva förfogar över sådan expertis. Med stöd av 64 § byggnadsstadgan kan byggnadsnämnden i samband med slutbesiktning av byggnad ålägga den byggande att anlita sakkunnig person för visst granskningsarbete. För att möjliggöra ett sådant förfarande även för granskning av va-installationer bör i paragrafen införas en föreskrift att, om byggnadsnämnden prövar det erforderligt, den byggande vid slutbesiktning skall förete bevis av sakkunnig person att va-installation

blivit kontrollerad. Det torde vara naturligt att som sådan sakkunnig person anlitas expertis vid det lokala va-verket, vilket i de allra flesta fall har kommunen som huvudman. Genom ett sådant förfarande torde en smidig övergång främjas vid tillämpningen av de nya bestämmelserna.

I 44 § 7 mom. byggnadsstadgan föreskrivs att ledningar för bl. a. vatten och avlopp skall anordnas så att brandfara, risk för olycksfall eller sanitär olägenhet inte uppkommer. Vilka krav som i övrigt skall ställas på anordningar av detta slag har ansetts utgöra frågor av så utpräglat teknisk karaktär, att de ej lämpligen kunnat behandlas i byggnadsstadgan. Enligt förslaget till ny va-lag avses föreskrifter om va-installationer komma att meddelas av planverket. Härvid förutsätts att byggnadsstadgans bestämmelser om va-ledning kompletteras så att de — i överensstämmelse med lagförslagets definition av begreppet va-installation — omfattar även anordning som förbundits med sådan ledning. I konsekvens härmed förordar jag den ändringen i 44 § 7 mom. byggnadsstadgan att orden »ledningar för vatten och avlopp» utbyts mot »ledningar för vattenförsörjning och avlopp samt därmed förbundna anordningar».

Hemställen

I enlighet med det anförda har inom civildepartementet upprättats förslag till *kungörelse om ändring i byggnadsstadgan (1959: 612)*. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t genom proposition inhämtar riksdagens yttrande över förslaget.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten